

Trocki o Leninu

Ze stari grški učenjak je dejal, da je človek "družabna žival", ki je vedno živel v družbi in nikdar izven nje. To pomeni, da ima vsaka osebnost za svojo miljo, za svojo okolico — družbo. Če pa je družba vedno milja za vsakega posameznika, potem je jasno, da ta milja tudi vpliva na človeka: v eni družbi (miliji) zrastejo taki, v drugi drugačni ljudje.

S tem pa nikakor ni rečeno, da je človek navadna ničla. "Ljudje delajo zgodovino", je dejal Marx.

Tudi človek sam vpliva na družbo bodisi neposredno sam ali pa posredno potem ko jo oni organizacije. Le motive za svoje delo črpa človek iz družbe. N. pr. ruski kmet je tudi se po padcu carizma dopovedoval provizorica meščanska Miljukova vlada in pozneje sovjetsko-revolucionar Kerenski, da se je treba vojskaval do konca proti Nemcem. Kmet pa ni videl koristi zase od vojske, ker se je zavedal, kako velika in plodovita je ruska zemlja — ki pa ni bila v rokah kmetov, temveč veleposelstnikov. Zato je ruski muzik zapustil strlaci jarek, šel domov in si vzel veleposelstniško zemljo.

Miljo, okolica tudi omejuje uresničljivost namenov posameznega človeka: Miljukov je skušal upoštevati moči ruske buržoazije in se nasloniti na njo, entelo, toda zmagal je Lenin, ki je dejal kmetom: "Vzemite zemljo; delavcem pa: 'Vzemite oblast v svoje roke'".

Človek se vgađa v družino, na cesto, v šoli, v društvu itd. Govor jezik, ki je produkt družabnega razvoja, misli v pojmi, ki so jih ustvarili prejšnji človeški rodovi, vidi okrog sebe ljudi z njihovo moralno in običaji, hodi z življenjem, ki vpliva na njega vsako sekundo. Kot goba vsrkava vase vse nove vline. Se razvija človek v "osebnost". V vsaki osebi je torej nekaj družabne vsebine. V majhnih razmerah se lahko razvijejo velike osebnosti.

Kdor najbolj razume dane razmere, kdor ob primernem času nasvetuje večini nepotrebnih reformo, kdor zna za dosego svojega cilja ustvariti tudi odgovarjajočo organizacijo, se tudi dvigne iznad drugih ljudi. katerih družinski pomeni je mnogo manjši.

Marx se ni uveljavil povzpel do slave, ki jo uživa kot učenjalec, isti prvi učitelj modernega, znanstvenega socializma. Marx je izmed vseh sodobnikov najgloblje preiskal gonilne sile človeške zgodovine in današnje družbe se posebej in je pokazal tudi nujno pot razvoja k višji, socialistični družbi.

Vsak veliki učitelj ima dobre in slabe učence. Nemški učenjak Hegel je na smrti postelji obupan dejal: "Noben moj učenec me ni razumel. Marxu so pa sledili tudi dobri učenci, ki so njegove ideje ne samo razumeli, ampak tudi izvedli, ali vsaj poskusili, da jih uresničijo. Med te spada gotovo Lenin in to mora priznati vsako brez oira na to, ali je Leninist ali ne.

Proletariat mora poznati svoje velike moke, zato, da se od njih učijo, da iz njihovih nauk in izkušenj črpa nauke za svoje bodoče delo. Iz teh nagibov moramo govoriti tudi o Leninu.

Najhvalnejši material za to nam nudi Trocki, ki je brezdvomno za Leninom druga največja glava ruske revolucije. Trocki je napisal delo knjigo "O Leninu" — o kateri sam pravi, da je material za biografijo.

Za razumevanje Trockega moramo pripomniti te točke: Trocki je postal boljševik šele l. 1917. Pri bi bil menijski, propagator takozvane "permanente revolucije". Z Leninom je delal skupaj nekaj časa med svetovno vojno kot priatelj grupe "internacionalistov", to je onih socialistov, ki so vse čase borili proti svetovni vojni in imperializmu, niso pa imeli v tem oružju tako odlične taktike kakor boljševiki. (Dolge prih.)

Izseľjevanje

Poročajo nam iz Goriškega, da ena največjih nadih, ki jih ima tamojšnje delavstvo, je ta, da so siljeni iskati kruha v tujini. Najbolj prizadeti so tukaj zidari.

Slavbena obet, ki je dala toliko za služba zidarjem, je sedaj popolnoma ponehala in je tudi z ene strani popolnoma umljivo. Takoj po vojni in par let potem je bilo zaposlenih večina tamotšnjih zidarjev pri obnovitvi hiš in poslopij, ki so bile porušene za časa vojne, in teh ni bilo malo. Sedaj je časa dela konec in dve tretjini popre doma zaposlenih zidarjev je siljena iskati kruha v tujini, drugimi bi morale njihove družine od gladi poginiti.

Je res, da novi zakon glede stavbenega dela gre zelo na roko stavbenim podjetnikom in tudi hišni posestnikom, izjamo pravi pot proti hišnim najemnikom, da jih lahko odpovrže iz hiše v slučaju, da ti ne morejo plačati povška stanarine. Ali vse to je zelo malo ali ni ublažilo brezposelnosti pri zidarjih. Ti ne morejo čakati, kdaj se bo enemu ali drugemu podjetju zljubilo, da prične z izdajanjem ene hiše ali kakšnega hotela, ker se eden ali drugi začne s kakšno zidavo, bo ta zidava gotovo v dobičkonosne namene. V njih

bodo imeli sedež kino gledališča, reprezentance velikih tiskov, in pa banke.

Vsa slavbena podjetja gledajo že naprej na to, da bo končana slavba pri nasla tepe in mastne dobitke. Vlada gre na roko in pusti, da so taka poslopja prosto davka na celih 25 let. Lahko bi zakazala, v kakšne namene naj bo stavba zidana. Ni nevarnosti, da bi se to zgodilo.

Z druge strani opažamo zapetno pomanjkanje stanovanj. Tako zvana stanovanjska kriza, ki jo zelo občutijo proletarij in malomeščanski razred, je vedno hujša. Ko je bila dana prosta pot hišnim gospodarjem, da lahko obdržajo s svojimi hišnimi najemniki kot jim je drago, je bilo rečeno, da jih bo potem vlada prisilila, da bodo morali zidati. Marsikateri si je delal nalo in v upal, da se bo to tudi uresničilo.

Do tega še ni prišlo iz: tudi ni upati, da pride, kdor je lačen, pa ne more čakati na nekaj negotovosti. Tako opažamo, da se zidari selijo v tujino. Največ jih je šlo na Francosko, v Švico in tudi v Ameriko, da si tam najdejo na uših in tako poltijo kaj svojimi družinam v domovino. Ali samo oni, ki je to poskusil ve, kaj se pravi lakšen način življenja.

Narodni svet?

Slovenska narodna politika v Julijaki Krajini ima čudna pota, ki se ne prestopajo krizajo. Na liberalni strani ni prave črte, na klerikalni strani ni prave črte. Dve stranki imata štiri politike, vsaka namreč po eno lojalno vdan in po eno junaško, ki je bolj za zasebno rabo okrog lastnih prištevov. Štiri politike nargolijo napak, zato si jih stranke ne moreta medsebojno očitati. Le bojni klic o Narodnem svetlo kaže, da se na obeh straneh zavedajo napak in da bi se radi otresli odgovornosti za usrečljene razide.

Boj za Narodni svet je star, pa se ameraj obnavlja. Iz Goriške grunjo: Vsi Narodni svetovi: V Trstu so ponaradi gluhci, če kaj odgovorijo, ni ljubeznivo in tudi ne bo. Eja primer: "Edinost" je pisala med drugim 14. marca tudi to:

Vse naše zavedno ljudstvo nam bo pritrnilo, da kulturne naprave, čim polanejo bolj sredstva za dosego strankarskih ciljev, niso več vredne tega imena, temveč se ponižujejo na stopnjo čisto navadnih strankarskih naprav. "To se tudi v resnici dogaja z vsemi napravami, ki slepo sledijo strujarjem in njihovim ukazom. Stranki podprejo sploh vse, kar morejo izrabljati v svoje strankarske namene. In to ne samo društva, temveč — kakor smo te dni dokazali — tudi versko čustvovanje našega ljudstva! V vse svojih metodah so dosledni do skrajnosti in brez vsakega oira na splošne koristi našega ljudstva. Le kar služi njihovi stranki, je kulturno, gospodarsko, napredno. In celo — vera ni več vera, te ne služi njihovi strankarskim pohlepi!"

Za tisti, ki te njihove metode poznajo, ne bo nikakoli čudo, da sedaj na isti način izrabljajo vprašanje Narodnega sveta. Oni isti, ki so zanimali med nami razkol in politično sovraštvo, vihtijo sedaj to orodje le kot krinko, ki naj preči očmi nepoučenega ljudstva za krivica njihovo pogubno strankarsko stremeljenje. Ono isto, ki so se v "Goriški Strazi" od 20. januarja norčevali iz narodnega edinstva in iz onih malomernih duh, ki sanjajo le o nekaki breznačelni slavi in vidijo samo v nji rešitev — isti gospodje imajo v zadnji "Strazi" drugo čisto pisano na naš noslov: "Ako ste za skupno narodno organizacijo, sprejmite Narodni svet, vse drugo je le hinavščina in politično pušlovstvo."

Sicer pa naj jim povemo na uho, da jih popolnoma razumemo. Polten Narodni svet, ki bi res predstavljal enotno narodno organizacijo, je istaklo v dimenzionalnem nasprotju z njihovimi strankarskim pohlepi kakor vsaka druga skupna organizacija. Le tak Narodni svet pa bi imel sploh kak pomen. (Podčrtala "Edinost").

Narodnega sveta torej še ne bo. Gorici ne bodo imeli priložnosti spreobračati liberalcev. Tržačani ne bodo v skreh, da bi jih pogotili klerikalci. Zgoditi bi se moralo eno ali drugo, da bi dobili mali narod svoj Narodni svet. Salo na stran. Narodnega sveta res ne bo, dokler ne bo podlegla ena izmed obeh strank. Če bi pa ena podlegla, bi druga sama gospodarila in ne bi postavljala Narodnega sveta. Ni čisto nič verjetno, da bi v bližnji prihodnosti ena izmed obeh nasprotnih strank propadla. Bo se tako pravi, da živite obe in se medsebojno slabite: s štirimi politiki bo mali narod gotovo srečnejši kot z eno.

Tudi v Trstu se gradijo hiše.

Kakor poročajo meščanski listi, se bo zgradila v Trstu v bližini starega ribjeva vrta pri kanalu veličanska stavba, takovami neobičajni. Nimamo nič proti temu, da mesto Trst neke zaostati pri stavbenem delu hiš za drugimi evropskimi mesti.

Kakor se je hotelo bo stavba opremljena s vse moderno udobnostjo, med tem ko je še vedno polno delavskih družin, ki so siljene v petih in šest stanovanj v eni sobi, ker ne dobijo drugega stanovanja. Kdaj se bo našlo za to zidati, nam ni znano.

Kako je s kmetom?

V naslednjem "Delu" je bilo rečeno, da neodvisnost, samostojnost kmetov je le dovedena. On je hlapec kapitala kmeti poslednji delavec. Saj ga morajo gospodinj veličanskim semljem, strojev itd. lahko utestujejo kakor se mu zljubi in ravno tako kot nemalika. Ta je razlika je med obema: kmetovalec ostane na svoji lastnini kot nekaka na pol porušena stavba, ki je malo odgovarja kot stanovanjske, medtem ko je delavec, katerega glavnica so le njegove zdrave roke ali pri duševnem delu, uči s prvim mahom na cesti. Tako je posebno z industrijskim, trgovskim delavcem, ki ima dane "plačilo" gospoda (lako trde gospodje-delo-dajala), a je jutri brez dela, berač, o čemur govorijo meščani.

Delavci modernih industrij je komunistični nomad (svetovni pastir), ki ima domovine in misli upravičeno le nato, kako bi si priboril večjo mezo; nič ga ne veže na tla, na katerih se je rodil, tako pravi neki nemški družboslov. S temi besedami je označeval vsa mizerija, v katero je pahnjel prodajalce svoje moči — delavce. Dalje berem: "Dajte človeku na deželi gozlovost življenja in ostal bo na njej, ker mu prekrbuje priroda gotovo domovino. Mesta s svojo lispavostjo in zavistjo so ne mirna in nevarna človeški družbi; delata diha mir, vzajemnost, in spomin na prošlost." — Dajte gotovost življenja! — Kdo? Kako? Se to lepo čuje, tako vemo, da nam nikdo ne da gotovostjo življenja, nikdo izven naših kmetov, izvozevali.

Tudi na lebi, kmetovalec — je, da se polajda najnižjega razreda izboljša, da stoji iz dovedne samostojnosti v resnično samostojnost. Pogled na one, ki so naš dobiček, ki se jim bolje godi kot lebi, katerih hiše so postale v kratkem časa najlepše v vasi. Pogled komu in zakaj dajati. Pomisli ali ti škoduje ali koristi, če ti tako ugaja kak prijazna beseda tvojega izkoriščevalca. Vse to pomeni, da vidiš vrok svoj mizeriji in spoznaš naki izkoriščanja od zgoraj navzdol. Roko, ki je ponudil svetlo bogatstvo, odlegli in jo ponudi delavcu, svojemu bratu. — Prihodnjost le.

Aviatikav Rusiji

Lani je obrabovalo na ozemlju cele Rusije s trdnjaci progi. Srednje trdnjaci ga prometa so bila: Moskva, Harkov in Baku. Z inosemstvom je bila Rusija zavezana potom trdnjaci prometa a Nemčijo in Perzijo. Dolžina vseh prog znaša 8.000 km. Promet izkazuje sledeče rezultate: 14.000 potnikov, 8.000 kg priljage in pošte in to na preletni prosti 1.200.000 km. V celotni letu se je pripeljala ena sama nesreča, pri kateri sta bila samo 2 potnika ranjena, umrl pa ni nobeden.

Promet opravljajo 3 družbe: "Dobrolet", t. j. ruska družba prostovoljne zaplobove, ki opravlja predvsem notranji promet; "Deruluf", t. j. nemško-ruska zrakoplovna družba, ki vdrzuje linijo Berlin — Königsberg — Smolensk — Kovno — Moskva (lani samo Moskva — Königsberg). Vožnja traja od Berlina do Moskve 15 ur. Cena je Königsberg-Moskva 210 mark (1250 lir) in "Ukrainskii putnik", t. j. ukrajinska delniška družba za zračni promet, ki opravlja promet v Ukrajini in zvezo z ostalo Rusijo.

Promet opravljajo aeroplani tipa "Junkers". Na ostalih linijah se začne redno obrabovanje l. maja letos.

Sovjetska Rusija pripravila letos več velikih potovanj v inozemstvo. Predlanskim so leteli preko Hindukusa v Kabul; lani so leteli po ogromni poti: Moskva — Peking — Tokio — Šibiroj in mongolsko pučavo Gobi. Letos bodo leteli po liniji: Moskva — Königsberg — Pariz — Rim — Dunaj — Praga — Varšava — Moskva. Dolžina te proge je 7.150 km. Za to vrsto bodo rabili kovinski aparat sovjetske konstrukcije tipa "Aneto", ki je zgrajen po projektu konstruktora Topoljeva, ki je dosedaj konstruiral glavne tipe aeroplanov rdeče armade. Pilot bo Gromov, znani udeleženec na zračni progi Moskva — Peking — Tokio. — Druga proga je Moskva — Berlin — Frankfurt in nazaj (ca. 6.000 km). Aparat je posebne oblike ima motor 200 HP, niso 800 kg bencina in more leteti do višine 3.500 m. Zražen je po načrtu inženirjev prejšnje moskovske tvornice "Dux".

Dva aparata bosta šla v Angoro in Teheran, to sta dva Junkersova biplana tipa P. L. ki pa sta popolnoma zgrajena v Trstu. Prva pot meri 3.740 km, druga 6.200 km.

Ti poleti so povsem propagandnega značaja in bodo ti 4 leti znali skupno nad 23.000 km zračne proge.

Električni tok in njega pomen.

Elektrika je napravila pravo revolucijo v današnji tehniki. Povzela je modernizacijo industrije, nadomestila parne in druge stroje z elektrizirimi, ker je elektrika veliko cenejša, kot druge gonilne sile, obenem se prihrani na trudu in času. Posledje pride v poštev pri razvijanju.

Iz ložnega poročila Električne družbe za Julijaki Krajino razvidimo, kako velika pomena je napeljava električne sile v Trstu. Družba poroča sedaj, da se je v mesecu marcu dosegel novi rekord, uporaba v tem mesecu je bila 5.380.000 kwh, število nikdar poprej doseženo.

Glasovi z dežele

iz Nabrežine.

V Nabrežini imamo trgovino jestvin, ki je last delavskih zadrug z sedežem v Trstu. Ta zagotavlja, ki je bil pomen nabrežinskih delavcev v prodajnem času, je vrsto svoje nalogo tudi po vojni nekaj časa in bi jo lahko vrtil tudi sedaj, ne odgovarja več svojim nalogam.

Kot povod tudi pri nas v Nabrežini, so gospodarji okoli te zadruge socijalisti, formisti (tako zveni lokalno) ki jim je bilo več za osebno čast, kot za blagor članstva, ki se je toliko potrudilo, da bi se enkrat opustili vseh vseh trgovcev in upali, ki je tudi izgledalo v gotovih časih, da se bo tudi v kratkem zgodilo.

V kolikor nam je znano, je zadruga v Nabrežini, ena najaktivnejših, kar jih je v potrožju Tržaških zadrug v njih pokrajini.

Bo to le naprej trajalo tako? Mislimo, da ne. — Kot so se odjemali pomorščaki in je izgledalo, da tega ne bo konec, so se šušili ti gospodje na trdnih stolihih; kdor je bil dober opazovalec, je tudi takoj razumel, da to pot ne bo dolgo nadaljevala. Kmalu so se nastavljeni začeli obnašati objektivno in ne malokrat je opazila kakša prota, ki se je posluževala v zadruzi od vstopitve sem, da zadruga nima proletarskega niča na sebi. Prišla je kakša dama s klubom in sta ji hotela kar dva nastavljenca hkrati postreči s vijnostjo in komplimenti.

Ne gospodje socijaldemokrate ali kako se je bošete nazivati, tako ni moglo naprej. Kdor hoče in delavcev more brati ne bo imel upeha in to bi morali gospodje delavskih zadrug vedeti.

Prasmo kdo je kriv, da se je toliko članov oddaljilo in se ne poslužujejo več tega magazina?

Vstanovila se je neka zasebna zadruga in to se nahajajo se nekateri člani delavskih zadrug. Kje tiš krivdat? Gospodje prav pri vas samih.

Sedaj postajate vijnudi, samo, da ne bo prepozno, vam pravimo. Paizite! Siliali smo pred danim časom, da se bo vrtil kongres delavskih zadrug in po pravilniku bi se moral vršiti še danes; zakaj ga ne napravite, česa se bojite? Zakaj ne prateste za mnene članov, za kaj jih ne povabite na obne sboe, da boste od njih čuli mnene posameznega.

Če hošete to nadaljevati, boste vse zabavljali; čegava bo krivda, morda članov samih!

Ne gospodje; člani ljubijo svojo stvar, pač pa vi niste več na mestu.

Vel starih članov.

Mimogrede

Ljubljanski "Slovenec" od 23. aprila t. j. je posredoval list s tem, da je poročilo s primerkega priobiti sledeče besed:

"Delo", glasilo Komunistične stranke Italije je pričelo v Trstu izhajati po dolgem molku. Prva številka kaže, da hoče list pričeti z razsiralnim delom posebno med kmeti. Saj so slovenski delavci po zaalugi slovenskih komunističnih voditeljev postali že itak vsi italijanski komunisti in ne rabijo več slovenskega "Dela". Sedaj naj bi šli tudi kmetje po isti poti. Takoga "Dela" so fašisti gotovo veselili.

Izredno vestno. Tako veseli, da so hoteli izveste preih dehih itekit imeti zase. Fašistovska ljubzen do slovenskih komunistov je očividna. Se prevelika je. In preveč ljubzen škoduje. Zato smo morali dolgo molčati. Narodno in klerikalno časopisje, ki ne veča tolke fašistovske ljubzenosti, ni, sme izhajati kakor hoče in kadarkoli. Mi nimamo zato nič ljubzenosti. Ampak, kaj morejo, ki jih fašisti niso imeli tako radi ko nas. In kaj marajo naši kleriki, ki smejo graditi. Mi moramo le razidati in podirati. In bogme, da nimamo nobenega veselja po nagajati klerikom graditi njihovo organizacijo in njihov red. Kaj moramo bolj ako je Bog in nas naredi prekucahe. Lahko je človeku braniti če ima kaj da brani. Ampak mi? Kaj naj branimo rečivino in suženstvo?

Tržaška "Edinost" je bolj pametna od "Slovenca". Ona se ukvarja tudi s socialnimi problemi in je iznala način po katerem se obine lahko osvobodijo treveče.

Iz Podgorje je priobila dopis v katerem se velenobratni dopisnik veseli nad dejstvom, da bo tednja Brunner gradila delavski hiše izven podgorške občine in sicer na ozemlju goriškega komunja. V Podgorji ne bo več revežev, ker bodo pri stanovanju v Gorici. Tudi komunisti ne bo več. Domolci narodno se gospoda bo tako lahko brez skrbi stiva. In socialno vprašanje je rešeno. Vse občine naj zgrade delavski stanovanja izven svojih genc in revežev ne bo več. Idealno.

Poleg nas je "Edinost", podučila kako se dela komuniste. Kar sami zraje. Brunnerji bodo zgradili stanovanja in tam bodo delavci jedli in pili. In ker bodo jedli in pili pri Brunnerju in ne pri podgorških ostrih in trgovcih, bodo postali komunisti.

Kakina škoda, da je tako malo Brunnerjev.

Kalander.

S. Przybylszewski „Za srečo“

V nedeljo 18. t. m. je uprizaril dramatični kroket Citalino pri Hr. Jakobu Przybylszewskiego dramo „Za srečo“.

Za kakšno srečo gre tu? Očitno za srečo, ko sta si dva človeka vdana v oni harmoniji nrave in čutne ljubeni, ki se more razviti pri neki gotovi toleni polnosti, ob sdravi vesti in anglažem temperamentu in furstvu, za eno srečo, ki si ni moge dočeti v nikaki drugi stvari in ki človeku sploh ni drugače dostopna. V vsakem človeku je jedna za tako srečo, kar je edino, kar more dati kratkemu človeku življenja le te resnično vrednost. To srečo, jemu pri Przybylszewski silno resno, vlic smeha, v kateri je drami vstajen pomen polni.

Pasula drame je zelo enostavna. Camikar Mlicki se je naveličal Helene, ki ga ljubi še dve leti in ki ji je Stefan prva ljubzen. Mlicki se je namreč izgledal v Olgo, v žensko, ki ima preteklost, pa si silno zamašila molke. Tris se od Helene in hoče k Olgi, toda vmes stopi fanikarjev prijatelj Zdzarski, ki ljubi Olgo, s katerim pa se je ta samo poigravala.

Kako je z mlačji teh štirih oseb?

Helena je čista senaka, ki živi pred vsem zato, da bo Mlicki srečen. Toda brez njega tudi njej ni življenja. Škula najprej prikleni nase Stefana, ko ga je izgubila. Nato se hoče tih uzmakniti, da bo Mlicki srečen s drugo. Tudi Zdzarski ji je pokazal strahotnost samega življenja, če bi Mlicki njej kaj umrl. Ta vpliv Zdzarskega je odločil za vse njeno ho-terje.

Mlicki je slabši. Hoče biti napreden in modern in nad predhodni družbi. Vljahb temu čuti akirvaj pomen „nastarostnih vrednot“: ločuje se od Helene, pa bi le rad živel z njo, ker ve, da je nepokvarjena, sblil se je z Olgo, rlic njmi preteklosti, pa se ne more premagati, ve, da je šla —skoti mnogo rok. Zdzarski vidi ta boj v njem in tira Mlickega v divji vrtnec dvomov.

Zdzarski je najinteresantnejši značaj in ga ni moge opredeliti na povprečen tip. Je kombinacija zdravja in cinizma, ljubeni in maktvalnosti. Zavržen ljubi Olgo in vpliva na Heleno in Mlickega, da bi ne prišlo do zveze med Mlickim in prevejanjo senako. Čemu dela to, nam Przybylszewski točno ne pove. Ali si ljubeni do sekdanje ljubici? Ali is sovražna do nje? Ali is nagovanja do t-čialne Helene? Ali kot branilec onih „nastarostnih vrednot“? Kot nasprotni razsvetljaji Przybylszewski skusa ustvariti (motivirati) njegovo dejanje s različnimi razlogi, a se podira bistvenega. Zato je mlačaj Zdzarskega zanimljiv, vedno nov in najumetnejši. Drug tega mlačja ne bi imela drama svoje moči in svoje umetniške vrednosti.

Zdzarskega nastopi „nositelj drame. On tira Heleno v obup in smrt, Mlickega v blažen dvom, Olgi hoče za vsako ceno razrušiti srečo. Ko vse doseže, mo se ni dovolj. Grošč Olgi, odhaja is doma nezreč.

Olga je rafinirana lepotica. Ko je prebrodila močvirje, išče čistjšega človeka. Tip gospe Bovyarjeve. Vesti nima mnogo, njena in Mlickega vest je Zdzarski. Brez morale je, nekoliko „človek in pole“, zato ima moč nad Mlickim, ki ga sple-va v nje „moderni“ nazori o morali in o predhodnih človeka. Camikar išče srečo v nekem vijem duševnem življenju, ki ga vidi v Olgini družbi. To je vzrok, da se je odaljil Heleni.

Olga nastopi le še ob koncu drugega dejstva, tedaj, ko je razvoj drame bi-stvenje je odločen. Zato je tudi razmerje med njo in Zdzarskim preprosto. Druga veda, kot zadnje pogledje borbe med razlisanjem in sverčnim ljubimcem. Tu drama naplo rade: Mlicki in Olga sta doselega svoj cilj, toda Zdzarski prihaja kot sol sla, javlja, da se je Helena vtopila. V mrtvalnici je pustil njeno naslov, da jima truplo nevarno prinesejo na dom.

O uprizaritvi je treba reči, da je bila dobra. G. Terčič je mojsterko podal vlogo Zdzarskega. Ne lovi se za teatralnični efekti, igra umerjeno in premisljeno, ve pa toliko bolje za mesta, ki grabijo v molgani in v sro. Vloga Zdzarskega je sicer hvalidna za igravca velikih zmnošnosti, ker se v njej razvijajo čustva in strasti, je pa obsečna in zahteva polnega razumevanja. Terčič je pokazal v njej svojo veliko umetniško silo in je bil posebno v zadnjem dejanju izredno močan.

Heleno je igrala g. ca. Orlova, ki je v prvem dejanju dokazala lep dar. Drugo dejanje ni hvaljeno, (ker je mestoma bilo slabo pisano, ko govori Helena o svojem devičstvu) in ker je scena o grozi samotne zapuščenosti dekleta agrajna le na trenutnih efektih, brez dolgovane poglavitve. Na tem mestu je bilo preveč Holeninega joka. Drugače je bila igra Orlove vsakosti estetična in psihološko pravila. Le na dveh ali treh mestih je igrala padla is razpoložnosti. Posebej bi se mogla v bolelini razrasti in utvarjati is lastnega talenta, neodvisno od režisraja.

O. ca. Stepančičeva ni pogodila mlačja rafinirane ženske, ki ima za seboj velikega ljubezni. Njena Olga ni bila veličevska dama, ki išče napačno notranje lepote, da si pri tem ne pozna ovir in se zabira sredstev. Olga g. ca. Stepančičeva ni bila demonačna žena, polna sboe, ampak vedno dekletke, ki ne zna vladati in ki si smolno loimti moliki tihlino. Med strazjo Zdzarskega in med Olgino molto ni bilo nikakoga pravega razmerja, saj se v velikem boju tretjega dejanja sta

med njima kresale dveje iskri. Kjer bi bila morala straz naprivo vstajati, ni vstajala, in tudi ko mraz je ostala igra-va Olga strazoma in preostanica. G. ca. Stepančičeva je stajala tsi na polju, ki ji ni dovolj mraz, in ki ga bo morala le modirati. V umetnosti so globoko doživeli in vlike strasti odločili. Doktor igralce so strastnosti in razum in ne zna tega podati s svojimi sredstvi, ni prvi umetnik. Tudi g. ca. Stepančičeva se mora osmerovati in utvarjati sama, pa bomo lahko ugotovili njeno zadnjajo napredovanje, za katero ima nedvomno umetnosti.

Teklo nalogo je imel g. S. S. Mlicki ni moč dejati, omahuje med dvomi in nekim nejasnim telenjem za srečo. Vloga je po vsebini, kakor je postavila Helena, zelo je toliko tedja. Mlicka je sila pogotil, kakor je zdel razpoložnost is razvijanje človeka, ki zapušča žensko, kakor se ljubi, ved. Kontrast v tretjem dejanju, ko se naglo bližajo odločitev in ko se končno vdan nad Mlickim nezreča, je bil preostavši. G. S. S. je v širokih linijah podal straz- ga človeka, ki ne more dati v življenja in ki se bori, da ne ga pogotuje blaženost. Tako je delo dogajalo svoj vrtik in uprizaritev popoja uspeh.

Kakor pri različnih predstavah te sezone, je bila tudi ta kratkometražna moderna, dani ne povsem po namenu skriptarja Cernigaja. Kdor je vidi uprizaritve na starom odru, mora priznati, da pomenja mlačje insemerovanje velik razmerje. Kjer ni bilo prej nikakoga vmeza in je vse fašilo čelo, predmeti in barve, se zdaj s skromnimi sredstvi doseže vse drugodni učinek. Mislimo, da v tem pogledu ne bo volil le kaj sam, ampak bo započetli prekrat (kakr ga lahko tako imenujemo) celo razidil.

Prvič je, da moramo v listo občinskih poročati o primirnih dram. občinske „Citalino“. Kroket je s dramo Przybylszewskega podal čhivstva dela resnične umetniške vrednosti in podal ga je tako, da so udeleženci imeli prvi učinek. Nastop je bil umetniški dogodek, ki jih nismo veliki vajeni v Trstu. Kino s svojimi ljudem in nagomet s svojim naravnim vitezvom objajta vak idejni napredki, pravo izbrabo in lepoto umetnosti, ki nam odaja življenja.

Uprizaritev Przybylszewskega „Za srečo“ je postavila na oder delo, ki je pokazalo, da ima gledališko vlogajo nalogo in da nam tudi v tem propagand-ja vega prevaga in ljepga deli sveta slovenskega življenja, dolgega in slavn v njem, ljubeni in strasti. Tudi človeka mora človeka oblikovati in plemeniti, šle mora bolj bi vsaka druga umetnost.

Poleg tega pa, da človeka vgaia in mo kate pravo pot mimo črte in sboh, ga dviga k lepoti, k kateri človek hupeni, ker mu je to hupenjanje vajeno v dno sro, če so tudi čisti materialistični in brutalni.

Dramatični kroket se je nekaj let vzdržuje pri življenju in je v tem času pokazal, da reno napreduje. Artistična kvaliteta te skupine je daleč višja nad oro, ki jo je imela pred leti. Zato dala je kroket pomen, ki sega daleč preko Sv. Jakoba. Naj bi si is mladik, nadarjenih moči vgaaji umetnostni razredje.

Če bo imel kroket zdrava stremeljenja, da bo ljudstvo vgaial in mo dajal lepote, ne bo treba niti nevarne odklani onih onih smehih nastave „čad nalo alikar, premik, umetnik“, da se bo dobro dalo pravo cenilo. Čo bo is lepoto pravo pot in podajal najboljše, bo imel tudi zasloboje v najboljsem dela ljudstva, ki ne bo odskoilo svojega primarnja, kakor se je le pokazalo in pri drami „Za srečo“ tudi. Od umetnikov je odvisno, kako majo široki sloji umetnosti ulivati.

Zelimo